

Dom kallades Mods

Bakgrund

Det var under 60-talet som begreppet mods kom till för att benämna en grupp ungdomar i de nybyggda områdena av London. Namnet var en förkortning av ordet "modern". Ett namn som passade dessa ungdomar väl, då de stod för det moderna och nya vad gällande kläder, musik och levnadssätt.

Förutsättningen till detta var en fri ungdom. Det var efterkrigstid. Delar av London låg sönderbombade och behövdes byggas upp på nytt. Detta skulle bli det moderna samhället och där lades grunden för den moderna ungdomskulturen. Även levnadsvillkoren förändrades. För första gången behövde ungdomar inte jobba extra vid sidan av skolan, vilket gav dem både mer tid och pengar att spendera på sig själva, vilket de spenderade bland annat i kläder och musik.

Innan popmusiken tog fart så var jazz och blues en viktig del av musikkulturen bland mods och den svarta musiken som fortfarande föraktades till stor del i USA fann en ny publik i England. Mellan 62-65 turnerade de stora artisterna bland dessa på spelningarna som arrangerades utav tyska och brittiska blues och jazzkillar.

Detta gav uppmärksamhet till både blues och kampen för de svartas rättigheter. Två områden som mer eller mindre gick hand i hand.

Modsen höll till i storstäderna då det var nytt och modernt. Skivbutiker och caféer blev nya tillhåll medan de undvek pubar, som stängde runt 11-tiden och ansågs som gammalmodiga. Nätterna tillbringades på klubbar där amfetaminbruket var stort för att kunna hålla igång, men andra droger och alkohol såg man ner på.

Härmed kom också två vanliga attribut till modsen. Då de skulle ta sig runt på klubbar under natten behövdes transportmedel. Bilar var det inte tal om då det inte fanns budget. Mopeden var för skitiga. Det blev slutligen den italienska vespan som blev det ideella transportmedlet, då de inbyggda däcken och motorn skyddade kläderna från att bli smutsiga. Parkas jackan blev det andra attributen, då den skyddade bra emot det dåliga vädret. Medan vespan inte adopterades av svenska mods, så användes parkas jackan istället väldigt flitigt.

Mods i Sverige

I Sverige uttryckte sig modskulturen relativt annorlunda. Egentligen så var det inte ungdomarna själva som kallade sig för mods, utan namnet mods dök upp först i tidningar runt mitten av 60-talet som ett samlingsnamn för dessa långhåriga ungdomar som influerats utav den nya popkulturen.

En föregångare till de svenska modsen kallades för Dixies. Det var en subkultur som växte upp bland läroverkets ungdomar. De som tillhörde medelklassen och hade råd med utbildning. Att dessa ofta drabbade samman med raggarna var inte förvånande. Troligtvis handlade det då om en klassfråga. Men situationen skulle snart förändras.

60-talet gav en bättre situation för arbetarklassen och runt -62 kom första vågen av arbetarbarn in på läroverket. Detta var gruppen som skulle komma att bli mods. Men det som verkligen satte fart på vad som skulle bli den svenska modskulturen var däremot musiken och de unga kvinnorna.

Med band som The Beatles och Rolling Stones tog rocken en ny vändning. I Sverige så var det Beatles som blev omtalade för sin höga volym och sitt långa hår. En stil som hade sitt ursprung i Frankrike, där det var modernt att kamma fram luggen och låta håret falla över kragen.

När Beatlesmanian svepte in över landet tack vare filmen "A Hard Days Night", så var det flickor i 12-15 års ålder som började med de attribut som skulle komma att förknippas med mods. Anledningen var att det var de som främst beblanda sig i idoldyrkan. För pojkarna kom trenden lite lättare senare under -64, men det var inte förrän i slutet av året som de började få en riktig stil. Kanske är det denna bakgrund till svenska mods som gjorde att kulturen inte blev mansdominerad på samma sätt som den engelska motsvarigheten.

Det talas även om två vågor av mods som uttryckte sig på lite skilda sätt. Första vågen med band som Beatles i förebild var fortfarande ganska oskyldig och uppmärksammades inte av media särskilt mycket. Den andra vågen å andra sidan, sågs inte som lika oskyldig. Då hade den råare musiken kommit med band som Rolling Stones, the Who och the Kinks. Vid den tiden myntade media begreppet mods för denna nya ungdom.

Slutligen skulle man kunna dela upp modsen i 3 olika grupper.

Den första var den grupp som höll sig kvar i den så kallades beatlemanian med en mer finlipad stil. Dessa kom oftast från väl etablerade familjer och gjorde sig synliga på skoldanser och ungdomsgårdar. Där de inte syntes till var bland kravaller och upplopp.

Detta tar oss till den andra gruppen. Det var den som kom ifrån sämre hushåll, vilket bidrog till att den oftast blev kringströvande. Detta var den grupp som Kenta och Stoffe tillhörde. Den grupp som bar på parkas och lät håret falla över axlarna. Drog och alkoholkulturen tog ett allt starkare fäste i denna grupp och det var dessa som skapade tidningsrubriker.

De två tidigare grupperna var väldigt små däremot. Det var den tredje som utgjorde majoriteten utav modsen. De försökte ofta ta inspiration från den hårdare gruppen som Kenta och Stoffe stod för, men var fortfarande mer skötsamma. De bodde fortfarande hemma och gick oftast till skolan.

Mode

Som tidigare nämnts så sattes de nya attribut in av den kvinnliga Beatles publiken som stickad pilotmössa, rosa polotröja, fuskparkas och utsvängda byxor eller långa strumpor. Hård, mörk sminkning runt ögon blev ytterligare en trend.

Bland den manliga publiken försvann fettet från håret. Sidenskjortan följde samma väg. Håret lät man växa, men först senare i mitten av 60-talet började en egen klädstil dyka upp, vilket till en början bestod av basketskor, vit polo, svart väst och kanske en skepparkavaj. Senare ersattes det med jeans, stickade tröjor, basketskor, sandaler och höll i sig perioden ut.

Favoritbanden och pop-tidningar som Bildjournalen var viktiga källor för det nya modet (där kunde man även hitta så kallade elefantbilder i mitten och avslutades med låt-texter från topplistorna). Parkas jackan bars av både pojkar och flickor. Skulle det vara riktigt häftigt så skulle det vara något skotthål igenom den. Flickorna lät även sina vänner skriva med tusch på sina väskor. Detta utvecklades vidare och snart var både jackor och skor prydda med framför allt bandnamn som var populära för sin tid.

Vad gällande håret så lät man det växa ut och inga produkter användes för att fixa till det, vare sig bland män eller kvinnor. Dels var det en del av en "protest" emot den tidigare generationen, där hår skulle vara fint upplagt med diverse produkter. De var väl medvetna om hur det retade bland annat föräldrar. Det går inte heller oskrivet för pojkar att flickor verkade förtjusta i det friväxta håret.

Modet skulle vara billigt och enkelt. Möjligtvis på grund av den ursprungliga trenden där modet plockades ur gamla farföräldrars garderober, överskottslager och second hand butiker, innan det dök upp butiker som började få upp ögonen för den nya stilen.

Runt 66-67 började de första butikerna för det antimode som tidigare plockats från andra platser dyka upp. Bland annat Gul & Blå. Ironiskt nog kom detta lagom till, och kanske bidrog en del till, modskulturens fall.

Utanför modskretsen var reaktionerna blandade, men för det mesta såg den äldre generationen ner på det nya modet. Framförallt var det pojkarna och deras långa hår som ogillades, då de för många såg ut som flickor. Även bland folk som ansåg att det inte skulle påverka arbetsförmåga så låg det långa håret på gränsen för vad som skulle ses som tillåtet.

Musiken

Musiken var en central del utav modskulturen. Särskilt i Sverige, då mode bland annat plockades upp bland dem. Vi har redan nämnt namn som The Beatles, Rolling Stones och The Kinks. Värt att notera är att medan många band bar attribut till mods, så var de äldre än målgruppen och hade själva ingen uppfattning om sig själva som mods. Mods blev de ungdomar som tog efter sina idoler.

Runt 66-67 började folk se hur de kunde tjäna pengar på den nya ungdomen. Då började ställen på allvar dyka upp där de kunde samlas. Swinging London ska ha varit ett tidigt exempel. Med klubbar och ställen att spela på så dök även banden upp. Ett av dessa var Tages, vars namn kom från det faktum att varje bandmedlem verkade ha Tage någonstans i sitt namn.

I Eskilstuna märktes förändringen i musikvärlden med nya influenser som The Beatles, Rolling Stones och Kinks. Lokala band spelade på skoldanser och ungdomsgårdar med covers tagna från Tio i Topp listorna från radion. Där höll ungdomarna nämligen koll på vad som var populärt.

Namn som dök upp var Mack Music, PPT och Inflammation Sounds, för att nämna några. Inka, senare Ligan, var det första band att experimentera med musiken, medan andra band körde väldigt strikta covers. Per Eriksson, som redan skrev egna låtar, såg till att Mack Music uttryckte sig på ett annorlunda sätt i Eskilstuna, då de spelade en del egna låtar. Sista spelning blev runt 68-69, på Klubb Lucidor.

Lucidor ska inte glömmas. Det var en klubb som var belägen på Nygatan. Beslut togs på större möten, men annars sköttes klubben av allmänheten. Att klubben sålde mellanöl utan tillstånd sågs mellan fingrarna, så länge folk skötte sig. Och det fick de göra. Längre ner längst gatan låg nämligen polisstationen, så de ville inte skylta med någon olämplighet (vilket resulterade i att folk som druckit för mycket fick lägga sig och sova av ruset i lokalerna, istället för att bli utkastade). Här samlades arbetarklassens ungdomar från Nyfors och Fröslunda. I regel inga ungdomar från centrum som tillhörde en annan samhällsklass. Här arrangerades också spelningar av bland annat musikforum.

För övrigt så stod musikforum för mycket av musik arrangemangen i Eskilstuna. I Vilsta gjordes scenen i ordning nedanför backen så att den sedan kunde användas som sittplatser för åskådarna.

Politiskt

Hela 60-talet blev en upptagning i radikaliserings och mods var den första subkulturen som började engagera sig rent politiskt. Möjligen berodde detta på de nya utbildningsmöjligheterna för arbetarklassens barn, som kunde relatera till ett hårdare och orättvisare samhälle. Attityder förändrades. Machoattityden och den tidigare nedsättande synen emot kvinnor tog man avstånd från. Det hårt disciplinerade arbetslivet ifrågasattes

Det kan ifrågasättas hur 18-åringar lyckades bilda folkrörelser på ett så effektivt sätt som under den tiden. Snabbt hade de ordnat rörelser för Vietnams rättigheter och mycket mer. Men då det låg en stark traditionell folkrörelse och föreningsvana i Sverige så hörde inte organisering till ovanligheterna.

Vad gällande metoderna så satte sig mods emot framkallandet av krigshandlingar. Detta höll i sig så långt det gick, men med organiseringen försvann den tidigare pacifistiska synen. Istället blev den nya inställningen att våld endast skulle tas till som en sista utväg.

Här hemma kan det däremot konstateras att vänstern inte sysslade med terrorism av något slag. Våld var helt enkelt inte en lösning på problemet.

En viktig punkt blev att skilja på vad det demonstrerades emot. Ett exempel var när Kina började använda kärnvapen, vilket ledde till protester utanför ambassaden. Inte emot Kina i sig, utan emot deras användande av kärnvapen.

Senare blev det främst den autoritära vänstern som rekryterade medlemmar bland modsen. Detta ledde till att under 70-talet tog arbetaridealen fart igen och den frihetliga ungdomen försvann.

En organisation som rent skapades utav mods var Proxies. De dök upp år 1966 och introducerades med hjälp utav gatuteater. Detta fortsatte sedan i en i deras demonstrationer med en viss sarkasm och i vissa fall även humoristisk framtoning. Allt ifrån sönderslagning av symboliska atombomber och spela död till cirkulationsdemonstrationerna, som spelades på polisens vanliga krav att "cirkulera". Det var ett vanligt uttryck som polisen använde för att skingra samlingar av ungdomar, till vilket demonstranterna nu kunde hänvisa till att det var vad de gjorde.

Proxies blev dock kortvarigt efter att de använt sig av demonstrationsskyltar med texten "Skjut fler poliser" strax efter 2 polismord.

Så kom också kravallerna. Då det var med dessa som begreppet mods först uppmärksammades så var det inte så konstigt att de fick en negativ klang, till en början.

Mest omtalade är modskravallerna på Hötorget i Stockholm. Vad som egentligen utlöste det hela är det ingen som vet och teorierna har varit många. Enligt aftonbladet hade modsen drabbat samman med raggare (Aftonbladet 29 augusti 1965). Raggarna ansågs däremot bättre (vilket i sin tur inte sa mycket) än modsen och därför fick modsen ta skulden för kravallerna.

Andra källor säger att en man hade bussat sin hund på ungdomarna. Bland de inblandade var teorierna väldigt olika.

Undersökning av de anhållna visade dock att mods var bara en liten del. Däribland fanns även raggare, men den största delen var ungdomar i allmänhet som hade tagit sig ifrån förorterna för att hitta någonting att göra.

Till råga på allt blev inte stadsplaneringen i Stockholm som den skulle. De tillhåll som var planerade att svenssons skulle kunna avnjutas efter jobbet svärmades istället av ungdomar. Någonting behövde göras och snart så började ungdomsgårdar dyka upp, så att de kunde få bort ungdomarna från gatorna. På sätt och vis så hade ungdomarna vunnit sin första strid.

Droger

Med musiken kom även drogerna. De första större drogkretsarna dök upp bland band och deras fans, där Den svenska drogkulturen uttryckte sig i form av hasch och uppåtpiller. Detta var visserligen bara en väldigt liten del utav. Gränsen drogs för många dessutom vid hasch någon gång i veckan.

Den omtalade drogkulturen inom modslivet hade inget större fäste i Eskilstuna. Det fanns undantag för både droger och alkohol, men det var inte den större massan. Särskilt de som gick med vänstern undvek det levnadssättet.

Där drogerna förekom var oftast där gängbildningarna tog vid, men den såg inte ut på samma vis som det skildrats i film.